

Број
20
пара

БАЛКАНСКИ РАТ

Број
30
филира

УРЕДНИШТВО:
Краља Милана ул. бр. 2. ТЕРАЗИЈЕ

У СЛИЦИ И РЕЧИ

ВЛАСНИК И УРЕДНИК
ДУШАН МИЛ. ШИЈАЧКИ

Издаје сваке недеље. Ванредно по потреби. — Преплата тромесечно два динара.

НАШЕ ВОЈСКОВОЂЕ

Генерал ПАВЛЕ ЈУРИШИЋ

КОМАНДАНТ ДРИНСКЕ ДИВИЗИЈЕ ПРВОГ ПОЗИВА НАРОДНЕ
ВОЈСКЕ НА РУЈНУ, КУМАНОВУ, БАБУНИ, БАКАРНОМ ГУМНУ
И БИТОЉУ.

СРПСКОЈ БРАЋИ.

Мојег виенца браћо, нема, јоште нема,
Од пјесме је сваке боља шутња ниема,
Не може вам Хрват да опјева славу,
Ни ловора граном да вам вјенча гласу,
Та најлепши виенац и најлепше слово
Вашој вјечној слави то је Куманово!
Косово је ваше... Цар се Душан буди...
И Марко је усто!.. Ви сте данас људи!

Наша јадна раја ето из далека
Чула, гдје се ори ваша бојна јека,
Шутјела је само; што ће раја биедна
Свога круха гладна, своје воде жедна?
Хтјела је заорит — ал' закука јаче,
Да у вашим мртвим своје живе плаче
Убише је патње недаће и муке,
Не зна раја више нити у хајдуке!

Спљет

Борба на Црном Врху

— Белешке једног учесника из XIV. пука првог позива —

Одред XIV. пешадијског пука првог позива који се састојао из: самог пука; дивизијона брдске артиљерије, под командом мајора Крукежевића; вода коњице и пионира и нешто болничара занео је 9. октобра код села Талишманци, пошто је заузео Кратово. Одред је вероватно имао, да се преко села Крилатице појави у бок Страцинском положају и олакша осталим пуковима тимочке дивизије заузимања истог; но ово је већ свршила ранијег дана дивизија сама разбивши Турке, раздвојивши их у два дела која су се повлачила ка Куманову и Скопљу.

Ноћ 9. октобра код Талишманца прошла је на миру; преко ноћ добивено је наређење за покрет Кратову; јер Турци пале села око Кратова, а и вароши прети опасност.

Зором 10. октобра припуцаше пушке на бивачној стражи и док си ударио длан о длан батаљони су били под оружјем инстинктивно сваки је војник грабио пушку и стајао што пре у строј. Ово пуцање изгледа ми да је било нарочито наређено од стране команданта пука, Драгомирљева тактика овде је нашла своју примену; само да командант пука после првих пушака није узвикнуо што га грло доноси: Шта је то? Овако су одмах доста њих помислили. да је намештено пуцање тим пре, што је командант пука био у близини предстраже на преноћишту, а не у бивачу.

Накнадно су завијени шатори; пук је се кренуо по ред једног затвореног хана. Где се пук креће и у ком циљу: није се знало; кад је упитан командант одговорио је: Замном! Широк довољно колекси пут даваше могућност за брзо кретање; убрзо видесмо да се покрет врши натраг ка Кратову. Западно од села Жељезнице издвоји се 4. чета 4. батаљона добивши налог да се фронтом утврди ка Кривој Реци и ту поред пута остане до даљег наређења.*)

Предходницу пука образовао је батаљон мајора Живана Грбића, на челу главнине батаљон капетана Љубомира А. Недељковића, на су се даље ређали остали батаљони и делови. У таком распореду убрзо се стигло до Кратова. Успут сретесмо претоварене сељаци и сељанке, претоварене пљачком за коју су користили и магареће. Шта се ту код ухваћених пљачкаша није могло наћи и струкова и блуза и јастука, бријача и сатова, по десет емалираних лончића за кафу, и у опште речено: што им треба и што им не треба. На самом уласку у варош искочи пред чело главнине потпуно наоружаних, 6-7 тур-

Не треба вам пјесма од б' ата Хрвата,
Јер су ваша дјела пјесме суха злата!
Ви сте својом снагом ускорили зору
И вратили сунце рођеноме двору,
Позвали сте Марка на пир нове крви:
Хероји сте данас на Балкану први.
Са Бугаром братом удристе још боље.
Виенац валче славе реси Дринопоље!

Мојег виенца нема... Тражим болну рају,
Да је слабу купам у вашем сјају,
Да је крстим опет вашом рујном крви
Да постану орли њени слаби црви,
И науче ови невољници спети,
Да је добро живјет, ал' још боље мриети,
И кад негве стисну и ноге и руке
Онда треба поћи опет у хајдуке!

Рикард Каталинић Јеретов.

ских војника, са суро-зеленим зашпиљеним фесчићима без кићанке; појединци из штаба пука инстинктивно се машише за револвере; али се брзо објасни да су то хришћани бегунци из турске војске; њихов говор и сведочење једног комате потврђиваше ово.

Убрзо се изашло на први плато јужно од вароши, претходнички батаљон преко села Шиљегова хваташе се пл. Плавце. Звоно са сеоске цркве звонаше на молитву, јер је доласком војске било спашено турске обести; ред је био дошао на њега да га Турци кољу и пале. Предходница заузе предстражарски положај а главнина скрете десно платоом праћена доста плахом кишом, која поче да одједанпут пада. Под кишом почеше се дизати биваци по батаљонима, артиљерија и делови позади. Очас утонуше војници у шаторе на мокрој орници, без сламе, Хладна киша, баре и ситно меко блато, које се очас направи, не даваше да се излази, једино који су баш морали излазити су; видите ког команданта батаљона зове га командант, или какав ордонанс пешак глиба по блату и једва извлачи ноге да би донео или однео наређење. Хоће неће извлаче се из шатора стражари за бивачне страже, неможеш их извући на овом кијамету; зовеш га по имену он ћути и прави се „шваба“, у оваквим приликама помагало је да се десетар узме за јаку и он очас паће његове из десетине. Гумиране пелерине кроз шавове почињу да прокишњавају код официра; они се жалу на Задругу и псују, чује се палба десно, на Куманову озбиљно се бије битка. Око 1 часа по подне артиљериска палба толико је узела маха да је и код нас, страшно изгледало; наше су мисли биле тамо, зебло се да се не догоди каква несрећа, те да нам у почетку не поквари операције.

Батаљони се почеше утврђивати чим киша престаде. Турци нам под носом нападоше један заселак у коме су били збогови из околине Штипа. Кмет селски дође задихан плачући тражи „командара“, вели: да су му заклали сина и да су Турци заузели Црни Врх пушкарајући се из стења са нашим сељанима и 2 батаљоном који је имао тад једног погинулог и једног рањеног у шаку. Ватра артиљерска на Куманову око 7. часова увече поче да малаксава, јер се већ беше смркло, али се ипак на махове и преко ноћ ^{10/11} чула. Командант пука са штабом склонио се у неки кућерак — подрум у винограду, команданти 1. и 4. батаљона са својим штабовима опет у једну кошару покривену лозом; то су биле „царске“ палате, само кад је сувота па макар колко да дим улази у очи, дување на врата, којих није било, спречено је импровизованим вратима од њибета капетана Недељковића. Прикомандован доктор Гостушки импровизовао је од носила постеле тако,

*) Ова је чета повучена још истог вечера у састав батаљона.

да је се ноћ провела доста позољно и ако груписани као сардине и кађени овчијим пидулама скупљаним овде целог прошлог лета. Предвече нам стиже предвођство из Кратова, мештани наоружани довеше нам на магарићима хлеб, кромпир, пасуљ, лук и неколико цакова цигарета највише оних „бољих“ — cigarette de village. Они причају: како је оца са цамије ранио једног у кук, а једног у шаку. Али сам му ја из ове смрсног конце ударивши га баш у чело, вели он, показујући пушку правећи прстима мушицу привноси их предњем нишаву да би показао гестом да га је „фино“ нанишанио. Уједино нам саопштише да је XV. пук стигао у Кратово.

Освануо је 11. октобар. Чује се, да је цела дивизија стигла у Кратово и измарширала преке кратовске карауле на пл. Плавицу. Чује се слаба паљба према Црном Врху. Већ је 9 сати, јака топовска ватра чује се са Куманова и посматрамо падање граната и шрапнела; трупе не видимо; једино варош се види. На једном месту тако силно падају гранате да се у минути види по 7—8 димова од распрепућа. Наш пук још се не креће, без дејства је, и „култаторски“ ћути и „чува“ бок. Чује се, да је на Црном Врху 2000 Турака и да сва села ка Штану пале и да народ бега к' нашој војсци. Велики број јављених за лекарску помоћ од стомака и пролива, као последица јучерање хладне кише и пођевања на влажној земљи.

2. батаљон мајора Грбића је хтео сам да се врати у Сивак, но враћен је понова натраг од стране команданта

пука пославши му у сусрет 3. батаљон мајора Павловића; напред на положај већ је стигао XV. пук. У 11.46 часова кренути су горе на положај 1. и 4. батаљон, код овог застава. Кад се пролазило кроз село Шиљегово изашло је и велико и мало, сама женскадија, маса једна од збегова, жене и девојке одушевљено бацају цвеће на војнике, узвизи: Срећан пут, браћо! Бог да ви помогне! Да ни ослободите од тија пцв! понављали су се једнако гестом опружених руку као кад хоће неког да загрле. Звон на сеоској цркви некако тужно убрзано бије као на узбуну, клисар црквени види се горе на отвореном торњу да се већ уморио, али га ипак не испушта из руку, јер како би за Бога то могао и урадити, не би овда могао у довољној мери манифестовати радост целог села и збегова; јер није шала толика војска иде на Турчина, а са њоме иду и наде да ће се Турчину платити за претрпљени страх, попаљена села и уништена имаовину. Мало даље иза села, поред самог пута, су развалине цркве Св. Николе, крова нема али се живопис по зидовима још види, нарочито падају у очи: Св. Јелена, Св. Петка и Св. Лука

Тачно у подне поче да дејствује и наша брдска артиљерија извучена на Плавицу стазом, која је силно кривудала да би се пробила кроз стење и изашла на предњу ивицу положаја. Осећаше се у жилама јаче струјање крви и нешто што показиваше предосећање, да ће борба бити јака.

(НАСТАВИТЕ СЕ)

Стари ратници

Тома Д. Тодоровић, коњички капетан I класе у пензији и резерви и командир I ескадрона III позива Дунавске Дивизиске Коњице.

Доносећи слику обвезника I ескадрона III позива Дунавске Дивизиске Коњице и његова командира напомињемо, да су у томе ескадрону обвезници махом људи домаћини из београдског округа, који су цело ово ратно време провели на положају код Пашине Чесме испод Малог Мокрог Луга. Дужност је овог ескадрона била да даје коњанике на смену ради стражарења и вршења ордонанске службе дуж Саве и Дунава од Гроцке до Обреновца. Командир је овог ескадрона че-

стити коњички капетан г. Тома Д. Тодоровић, који је стање у ескадрону уредио као сат меда, а кога би као исправна способна официра и старог ратника ваљало достојно и по заслуги наградити.

Какав је српски војник.

Саучешће према непријатељу

Било је другог дана побитци на Бакарном Гумну код Прилепа. Лепа и пространа основна школа претворена је, у болницу дринске дивизије. На дворишту су стајала два шатора у којима се целу ноћ превијало.

У ходнику леже рањеници на носилима и чекају да их однесу лекару да их превије. Болни уздаси и јаци за помоћ одјекују са свих страна. Један рањеник је молио на турском језику — био је турски војник. Видело се да трпи страшне болове.

Рањеници су једва чекали да оду пред лекара и по том у топлу собу, где ће добити вунену одећу. И кад се покажу болничари с носилима и одбирају најтеже рањенике, онда сваки моли и куми, да прво њега однесу.

Болничари прилазе једном рањенику, који је лежао поред Турчина, и хоће да га понесу. Онда им се добра српска душа обрати молећивим гласом: „Однесите прво тог Турчина; мора да му је теже него мени. Ја ћу се претрпети.“ Болничари га зачуђено погледаше, али му потом испунише жељу.

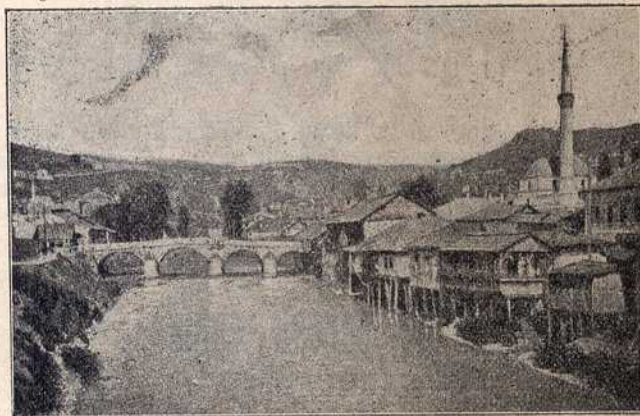
Такав је српски јунак!

Македонске народне песме

Борјано, борјанке; сал' ти ли си мома?
Сал' ти л, знаш да пејаш, мори,
Коло да напраиш?
Коло да напраиш, на младе момите
На младе момите, мори, и српске момите?

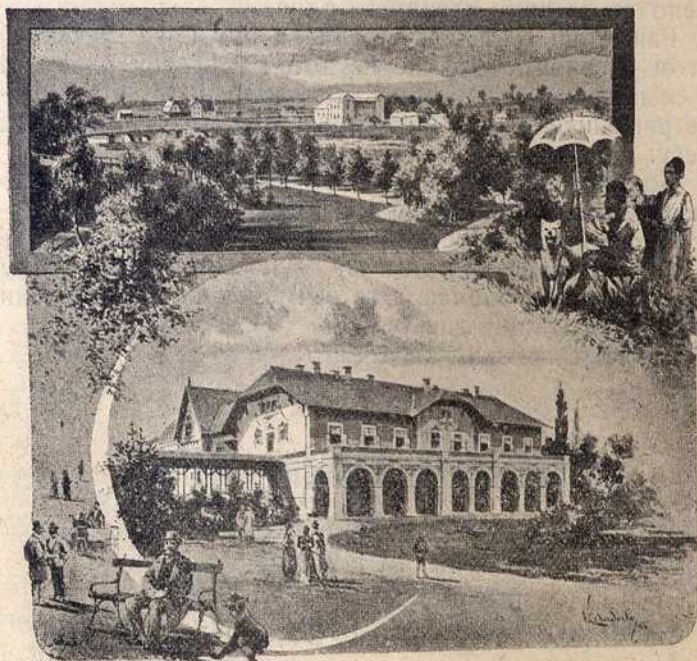
ИЗ НАШЕ БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ.

Балкански рат и успеси српског оружја нису могли остати без последица и за нашу драгу браћу у Босни и Херцеговини. Полазак на Косово поздравила је сва Босна поносна и јуначка Херцеговина с највећим одушевљењем, а дивљења достојни подвизи храбре српске војске учинили су силан упечаток на сво Српство неослобођено. За рањене косовске осветнике босанско херцеговачки Срби за неколико дана сакупили су преко пола милијона динара. Анексијом успаване наде почеле су се опет будити, Србин је поносно дигао главу, а као последица тога је дошло: укидање устава, и одузимање свих грађанских права народу у Босни. Огорчени на манифестације јединства осећаја нашег народа од Триглава до Балкана власници су у своме бесу народу одузели најосновнија права, заборавивши, да притиснуто јаче све на више скаче. Данас у Босни нема више ни једне српске културне установе. Власници су распустили не само певачка, музичка, витешка и стручна друштва, но и сва женска удружења, сва друштва за борбу противу алкохола, све читаонице, па чак и „Просвјету“ и „Привреду“, два друштва, која су зеница у оку нашег народа у Босни и Херцеговини.

САРАЈЕВО: Миљацка пре регулације.

Српски народ стрнељиво ће поднети и овај удар, јер што га буду више стезали пре ће попуцати везе, које нам сметају, да једно другом у заједници стегнемо десницу.

САРАЈЕВО: На Илици.

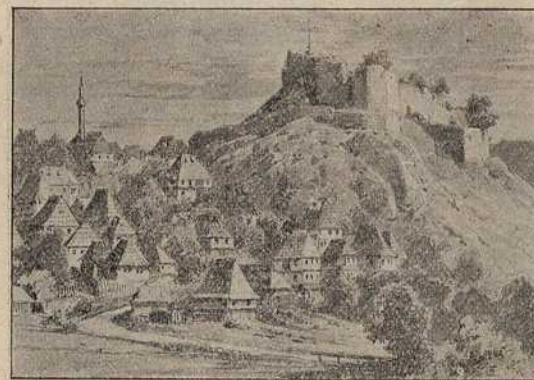
Наша је Босна опет разапета и држимо да нећемо погрешити ако је се с пуно љубави сетимо и прикажемо с неколико слика.

Сарајево је главно и највеће место Босне, има преко 30 000 становника. Основао га је 1463 султан Мехмед II Раније се звало Златни До, Ходидјед, Врх-босна па Босна Сарај и од тога Сарајево. Највећа знаменитост Сарајева је Хусрев бегова џамија, кола је најлепша муслиманска богомоља на Балкану, после Селимове џамије у Једрену. Има и ванредно лепу и велику српску православну цркву. Приликом окупације око Сарајева водила се љута борба, у којој су аустријанци претрпели велике губитке. Сарајево је седиште земаљске владе и културно средиште српског народа у овим класичним нашим земљама. Из Сарајева доносимо три слике: једна приказује варош гледану са Бјелова, на другој се лепо види чувена и у песмама опевана сарајевска Бент-беша крај Миљацке, омиљено одмориште Сарајлија муслимана, а трећа приказује Миљацку пре регулације.

САРАЈЕВО: На Илици.

Недалеко од Сарајева, крај дивних извора реке Босне, налазе се лековити извори. То је чувена *Илица*, која је подигнута с огромним жртвама, да репрезентује пред странцима ново стање у Босни. Наше слике приказују модерне хотеле на Илици, у којој о зноју сиротиње раје благују странци.

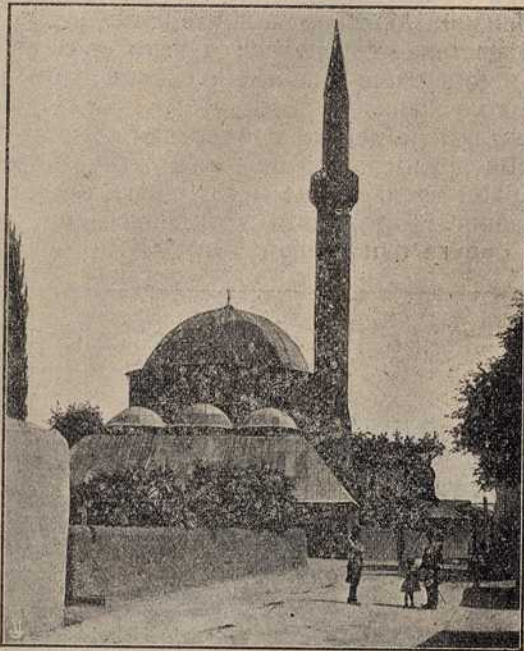

Град Добој.

Добој лежи на оградницама Крнин планине на утоку Спрече у Босну, напредан је град са живом трговином. На слици се над Добојем виде развалине негда јакот утврђења из 15. века. Тај је град у прошлости имао велики војнички значај, јер доминирајући Добојским пољем затвара пролаз долином Босне и Спрече. Овде је у окупацији љуто страдала аустријска војска под ђенералом Сапаријем који је са 12 000 војника бегао испред 3.000 Срба Муслимана.

Мостар је по величини друго место у анектованим земљама, и највећи и најнапреднији град Херцеговине. Наше слике из Мостара приказују највећу знаменитост Мостара, његов чувени мост на луку са кулама,

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

МОСТАР: Карађоз-бегова џамија.

чувену његову чаршију и један део града, где је лепа зграда Више Женске Школе, и део града крај леве обале хучне Неретве, на којој леже још два лепа херцеговачка места *Коњиц* и *Почитељ*

Стјепанов град.

Стјепанов град је на урвинама над извором Буње у Благају. Некада тврди град овај поносито се устремио на врху једног високог усамљенога крша, између Подвележа и Дубраве. Град је подигао херцег од земаља Светога Саве и велики војвода од Босне Стјепан Косача. Овај је град последњи пао под Турке. Он је пао деветнајест година после покоренја Босне. При погледу на ову тврђаву Србину и нехотице падају на памет Јакшићеви стихови:

Тврђава је била негда ово стара.
Чувала је верно свога господара.
А данаске што је развалише ова?
Постало је гнездо суријех орлова.
Слушала је некад бојних труба звуке
Шта данаске слуша? Међеде и вуке.
Силена је војска овде становала.
На место је војске маховина пала

Испод града на слици се лепо види пећина из које извире Буна.

Кравица је величанствен водопад са више слапова на реци Требижату, у љубушком срезу. Романтични овај водопад, који лети са висине од 30 метара доле у понор уз силан шум брзе воде нижи је од Пливина во-

допада код Јајца, али је шири. Својом лепотом и силом овај водопад задивљује гледаоце.

Почитељ лежи на каменим литицама, које се стрмо

Водопад Кравица.

спуштају у Неретву. Цела варош је опасана градским бредима, а на највишој тачци се налази висока шестострана кула. То је негда било гнездо најчувенијих и најсмелијих гусара.

Србин Муслман у Херцеговини.

Мало даље је *Прењ планина*, најимпозантније ордо кршне Херцеговине, са својим готово увек снегом покривеним врховима

Прењ Планина.

Коњиц је једно од најславнијих места херцеговачких. Већ у средњем веку био је град чувен и са политичког и са трговачког гледишта. У њему су се држали и босански сабори. Коњиц лежи на Неретви, која га дели на два дела. Ту је чувени камени мост прославље

Српниња муслиманка у Херцеговини.

У рову

— Из мог ратног дневника —

После атакe, над нама се спустила вечерња сутон. Престала је пушчана и топовска пуцњава. Небесни свод осу се звездама. Ноћ, која наступаше, обећавала је одмор изнуреним војницима, после страшних напора данашњих. Нека је благословена ноћ, јер под њеним закриљем победила одахне, а побеђени прибירה снагу за нов отпор нареднога дана.

Приликом атакe и гонења непријатеља, беху се измешали војници из разних пукова. Није било времена да се искупе по пуковима и четама, када је труба засвирала збор. Сваки официр (без разлике чина и службе, коју је преко дана имао), сваки наредник искупио је око себе по 100—150 војника из разних пукова и чета и образовао нове чете. Ја сам тако доспео у чету резервног потпоручника К. (учитеља).

Добисмо наредбу да се брзо укопамо. Очекивали смо контра напад са стране Турака, да поврате положаје и топове, што смо им тога дана отели. Осим тога ваљало је журити и због месеца, који ће изгрејати око 9 часова.

Није прошао ни добар час, а ровови су били готови. Удесили смо их тако, да нас сачувају не само од пушчаних зрна, него и од граната и прапцела. За сутра дан смо очекивали силан турски напад.

Пошто смо се мало заложили, предадосмо се неко размисљању, неко дремању, а неко слатком причању. Шилбоци и патроле бодро су бдиле и вршиле своју војничку дужност.

Једно мало непријатељско одељење привуче се до нас и повика: На нож! Напред! — с намером да нас намами и поведе на ноћни напад, за који су они, вероватно, били спремни. Али и наше патроле и ми одмах смо прозрели рђаво скројено лукавство Турака. Добисмо заповест да стојимо у рововима и да чекамо...

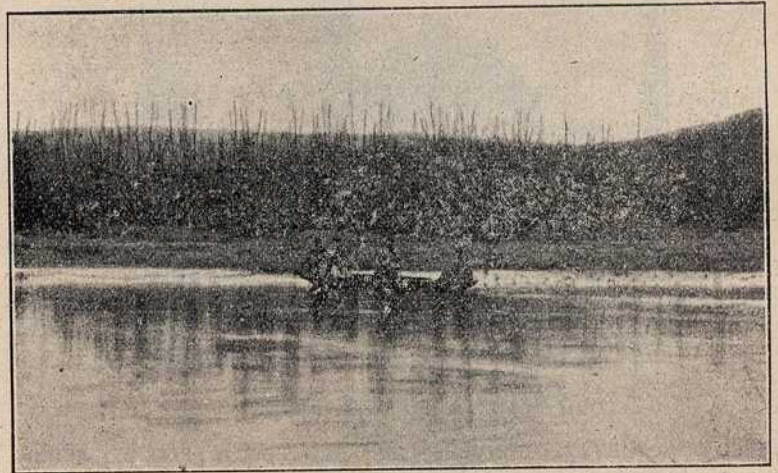
Чекали смо, али не би ништа. Њихова замка није им упалила...

Чекали смо више од часа. У томе Исток поруде и важари се. Пун месец, црвен као крв, изби из непријатељскога логора и обасу бојиште благом светлошћу својом,

ног везира босанског, Србина Ахмеда Соколовића.

У близини Мостара на прузи између њега и Коњица убаво је местанце *Острожац* чувено са своје природне красоте и још више познато по сваковрсном воћу, које овде дивно успева.

Бањалука је велики и напредан град на Крајини, у којој Срби православни чине апсолутну већину према својој браћи муслиманске и католичке вере. Седиште је православног митрополита, католичког епископа и начелника округа бањалучког.

На валовитој Дрини.

Испред нас одејавваху заробљени турски топови. Около њих јечаху рањени турски војници, као испод земље. Овда — онда чуо би се по који очајан јавк, који је изумирао у ноћној тишини и нестојао као глас у пустињи неизазивајући белећивости у срцима окорелим у вишедневним биткама...

Један део наше чете беше спокојно задремао у рову. Унаоколо владаше тишина.

Из рова се зачуше тихи, слатки звуци — звуци једних двојница, из којих се извијаше мелодија песме:

У тој чарној гори
Песма нам се ори
Ту је маширала
Српска пешадија
У тој пешадији
Један љуто рањен
И тај смртно рањен
Тешко проговара:
„Носите ме доле
„Низ то равно поље
„Искапајте раку
„Ко пушку дубоку

„Ко сабљу широку
„Кажте мојој мајци,
„Да сам јунак био,
„Кажте моме оцу
„Да сам погинуо!
„Кажте мојој сеји,
„Нек ми венац плете
„Нек ми на гроб мете!
„Кажте мојој дуби
„Нек се преудаје
„Да се не покаје“...

Звук двојница постојно се појачавао и разносио по ноћној тишини, осветљеној сребрним месечевим зрацима; мелодија се пењаше, спушташе и одлажаше на далеко преко поља, крвљу натопљена; стапаше се с јечањем рањеника и плачем тужних матера, које су тамо далеко... далеко, или се мешаше с вриском деце, која осталоше без оца... Туга се спусти на лице војника у рову који су били на опрези, али су се под утицајем мелодије пренели у мислима чак тамо до њихових кућа, породица.

Ударише сузе на очи. Дубоки уздаси отеше се из многих груди...

А месец пловљаше тихо и без застојања небесном пучином. Али сад, више не беше црвен као крв, него блед и испијен, као да и он плакаше и беше ганут тужном мелодијом, коју је војник свирао у розу — — —

Сви бројеви „Балканског Рата у слици и речи“ могу се добити у уредништву.

КОСОВСКИ ОСВЕТНИЦИ

ПЕШАДИЈСКИ КАПЕТАН
† Драгомир Нешић
СЛАВНО ПАО НА ПОДУЈЕУ

† Драгомир Нешић, пешадијски капетан, командир чете у 11 пуку, пао је међу првим жртвама Косовске освете. У крвавој борби на Подујеву, уочи дана објаве рата, капетан Драгомир са вршним својим Шумадинцима одлично се понео и Арнаутима није дао око отворити. Предводећи своје соколе којима је претходио примером храбрости, капетан Нешић је пао смртно погођен из арнаутске пушке, али је одмах достојно освећен. Мртво тело капетана Нешића пренето је у Крагујевац, где је с великим почастима погребен.

† Милан Дулановић, пешадијски поручник, командир друге чете првог батаљона XIX. пешадијског пука, славно је пао у борби с Арнаутима у Љуми. Тешко рањен пренет је у Призрен, где га је у болници лично походио командант треће армије, генерал Божанковић и саопштио му, да га је Њ. В. Краљ Врховни командант „ценећи и уважавајући његове заслуге стечене у борби пред непријатељем“ одликовао златном медаљом за храброст.

— Хвала Краљу! Ја сам само вршио дужност.

То су биле његове последње речи. Мало за тим подлегао је тешким ранама. С великим почастима погребен је у Призрену, за чију слободу је свој живот жртвовао.

Слава славно палим!

ПЕШАДИЈСКИ ПОРУЧНИК
† Милан Дулановић
СЛАВНО ПАО У ЉУМИ.

Слава херојима!

На ноге, роде! Поносна чела
Беримо ловор за диван сплет,
За венце славе с бесмртних дела,
И њима гроб им покримо свет:

Бедеме оне и свако поље
За борцем борац где паде млад;
Обвимо сплетом и оно коље
Тамо, што оштро стрши и сад.

И вином кости прелимо свеже,
Што њима стране засуше све..
Ал' јесмо л' вредни — ох прости Кнеже —
Загазит' ногом на оно тле?

Ми што смо само сведоци били
Освете дивне подвига свих:
Ми, што смо сузе радосно лили
Докле је душман косио њих?

На ноге, роде! поносна чела
Беримо ловор за диван сплет,
За венце славе с бесмртних дела,
И њима гроб им покримо свет!

И ми, што дома кротки и чили
Чувасмо љубе и пород свој,
Докле су они крв за нас лили
Умирућ' вољно — ох, Боже мој!...

Ал' — „грешан ипак грешно сам нево!“
Та, Србин живи зато да мре
— Кад год му удес буде захтево —
За брата свога, после ил' пре!

И ми, што до сад гледамо само
Сви ћемо листом и ми у бој
Ако нам брата ко дирне тамо
Што мачем образ осветла свој.

„Нек душман види, нек душман чује“,
И нека цео запамти свет:
Да Србин своје брани и штуче,
Па макар страд'о векова пет!

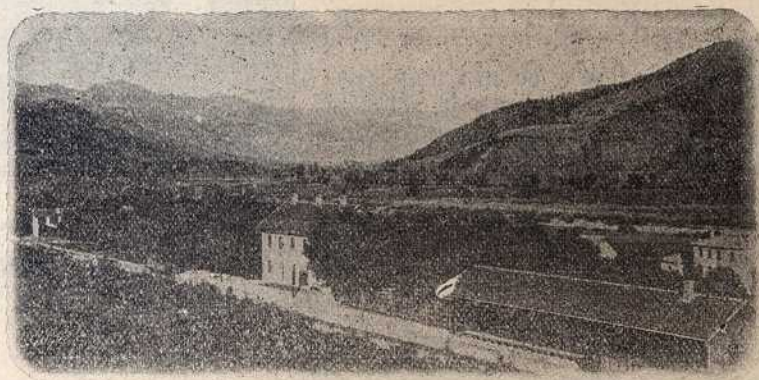
ИЗ НАШ

Сарајево: Бент-баша на Миљаци.

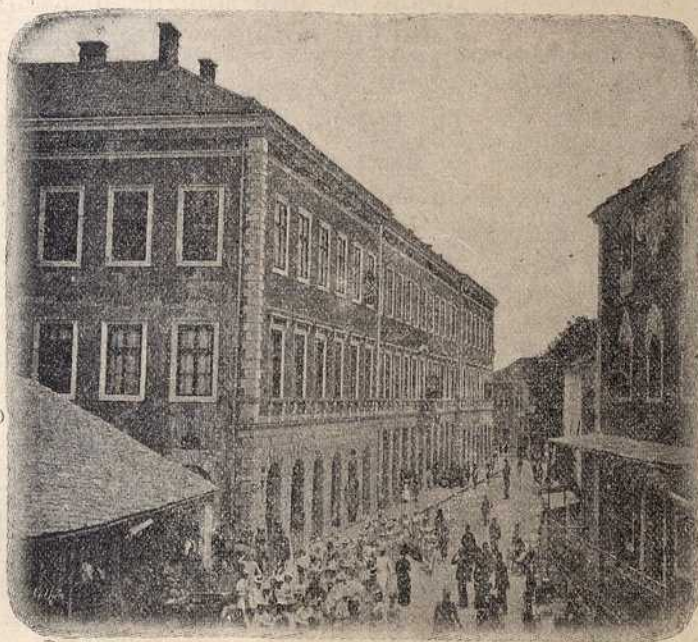
Мостар: Лева

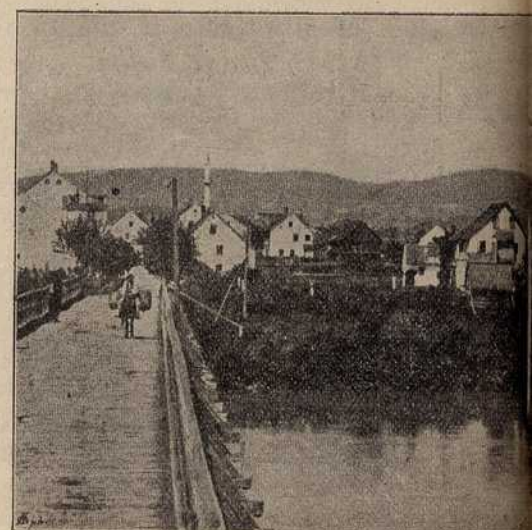
Острожац у Херцеговини.

Сарајево: Погл

Мостар: Виша Женска Школа.

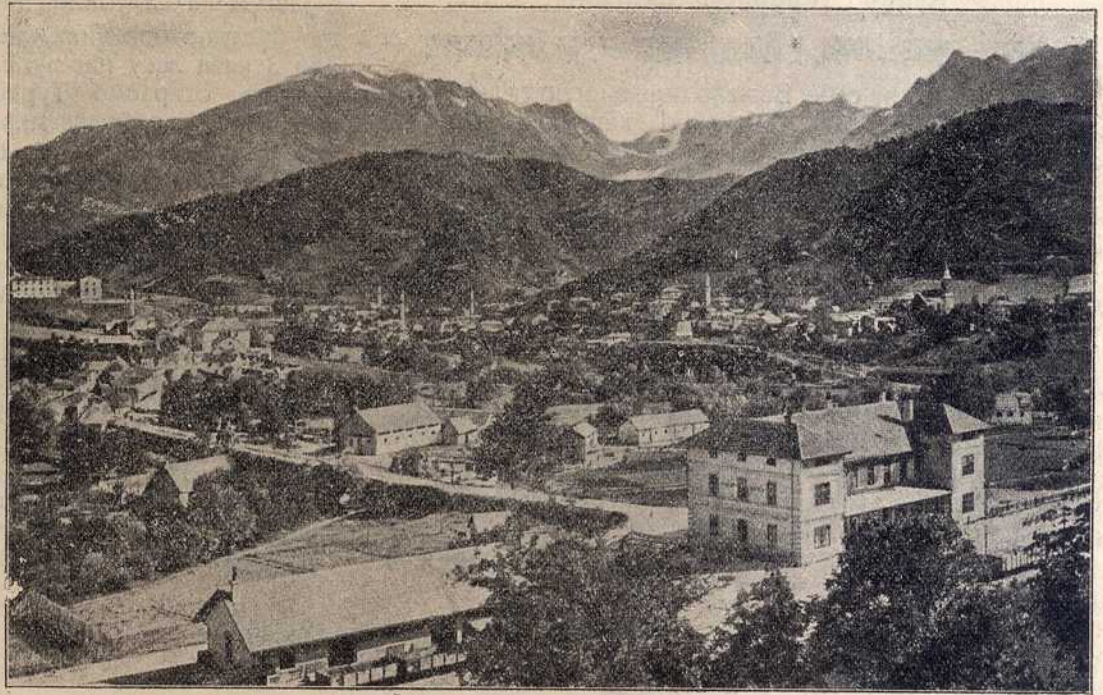
Приједор

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

БОСНЕ

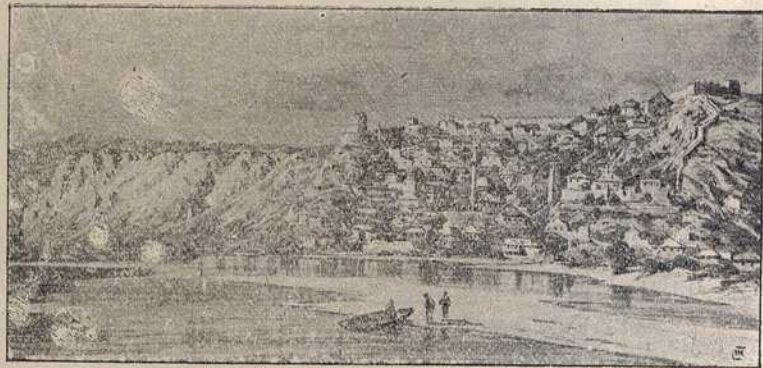
Неретве.

Коњиц у Херцеговини.

Бјелова.

Почитељ у Херцеговини.

Мостар.

Мостар: чаршија

Поход Јаворске бригаде

— Из Ваљева, преко Јавора, у Сјеницу, Пријелоње, до Херцеговине. —

Од кад зна за себе, Ваљево није видело толику силу као септембра месеца. Што но кажу, да дажд из ведра неба падне, не би пао на земљу, већ на добра коња, ја л' јунака! На све стране ври од војника разних година разног рода оружја. Веселе на све стране. А није ни шала, треба бити весео, па тек онда да се бојак бије, а нама је било суђено, да први појемо из Ваљева и потражимо нашег диндушманина, у гудурама Новопазарског Санцака.

Септембра 26. кретосмо из Ваљева: Ш. прекобројни пук, I. позива, под командом потпуковника Светислава Мишковића. У овом су пуку питоми Ваљевци и Подринци, са кршним Ужичанима. За нама: 3 батерије позицијских дебанжових топова, једна брзометна и једна брдска — дебанжова, са једним ескадроном коњице, дичних подринаца другог позива.

Засути цвећем од стране ваљевског и сеоског женскиња, испраћени узвизима војника, који су посла три дина требали да пођу у кршну Албанију, гордо смо корачали улицама ваљевским.

Преко: Ржана, — Карана — Ариља — Ивањице, стигосмо 2. октобра на Јавор. Прва два дана била нас је киша као из кабла, а после нас је сушило јесење — „зубато“ сунце. Добра страна овог текобног пута у славу — била је то, што смо се добро хранили и појили, тако да их је било и уморних, не од ода, већ од добра вина и ракије.

Од 2—5 октобра формирала се бригада. Штаб бригаде био је — разуме се у кафани на Јавору, командант бригаде био је Миливоје Анђелковић, потпуковник а сада пуковник. Трећи пук, кантоновао је на Троглаву, а четврти на Јавору. Јастуци су нам били „меко“ камење тих горостасних планина, а покривач лишће, који је се дрвећа опадало.

Ноћу седимо крај ватре, хвалећи се међу собом како ћемо разбијати турске главе и арнаутске ћелепуше. Од тих силних самохвалисања, ма да су неки од хвалисаваца кад је дошло до густог, кидали главом без обзира, добио сам као неку врсту грознице. Тако сам се и 6. октобра око 10 часова пре подне тргао из полудремежа, чувши узвике: Живео! Ура!

Протрљам очи и гле, као руком однета, преста главобоља! Међер срећна вест је најбољи лекар, ма да по неки пут може да буде и судбоносна. За мене лек, јер ме је доцније на Дубнику сачувао, да не послужим за нишан арнаутском-турским куршумима, но, да здрав, чио и весео пишем ове редове.

Дигох главу са каменитог постоља и весело, здрав, као од мајке рођен, прихватих вест: наша 4. чета III. прекобројног пука под командом неустрашимог капетана I. класе Недељка Милића и једна чета из IV. пука, одмах крећу ка граници.

Пођосмо. И да нам не забранише певање, ми би с Јавора ка Сугубини, давали „аваз“ турским трупама да буду на опрези. Али идући тако, пре заноћења, око 3 часа засу нас пушчано — митраљеска ватра. Бог поможе, отерасмо Турке и весели, пробденисасмо ту ноћ. Тако смо ћутке маршовали око 15 км. по низбрдним беспутницама до села Сугубине са источне стране и ту око 7 часова у вече заноћили. Извештена је бригада о положају сугубичких висова, који су се према нама уздизали више главе као авети. Сутра дан добили смо појачање: остале три чете нашег батаљона и брдска батерија. Око три часа по подне уз паклену палбу брђана и циду наших брзометки, фијук турско-арнаутских куршума, на јуриш смо заузели сугубичке висове. Наша чета, која је била у претходници, заноћила је на Дивљој Реци, давши предстражу до Лесковца у простору од 4 км.

Цео дан 8. били смо у пристражарској служби један део, док је други правио утврђења. Деветог пак извиђали смо у правцу ка Сјеници у даљини 10 км. Презајући од сваког шушња, а немогући видети од магле ни прст пред оком, ипак смо се вратили на прошлоноћно легло, на Дивљу Ријеку.

Ту ноћ, док је послат извештај бригади и ова се цела прикупљала ми смо се весело смејали причању појединаца, који су се по гудурама претурнали и својим падом производили шушањ, који је плашио нашу извидницу, да је непријатељ негде уз нас, прикривен густом маглом, а спреман да нам скрати наш млади — патриотски живот.

Октобра 10. око десет часова пре подне, бригада подељена у две колоне креће се напред. Трећи прекобројни пук лево има да напада на Крстац, а IV. пук десно, на Лупоглав. Вукући се по камену, падајући у јаруге и ваљајући се по муљу и шљама брдских потока, уз грување топова турских

за позиција Крстаца а и наших брђана, заузесмо турске положаје, а и IV. пук Лупоглав. То је било око 7 часова у вече. Ми смо заузели два Крупова топа.

На тим висовима прикупили смо се и пошли ка реци Вапи и Увцу. Око 9 часова били смо у пиштољинама тих река, које смо газили до преко колена, једва извлачећи ноге из блата и шљама. Турци су побегли ка Сјеници без гласа и трага.

У овом нашем походу наилази сад оно, што није смело бити. А то је, ноћни напад без рекогносцирања и упознавања теренских тешкоћа, као и снаге и положаја непријатељевих.

Али, у млађега поговора нема. Напред се и може и не може погинути, а назад, ако бегамо, сигурна нам је смрт, бар за нашу чету. Кренули смо се у сигурну смрт, али весело; јер смо веровали, да ће нам се, ако останемо живи, то признати.

Наш батаљон ишао је на Дубник источно од сјенице остали батаљони пошли су ка Радишићу, с јужне стране.

Наши на Дриму.

Капетан Љуб. А. Недељковић и поручник Теофило Викторовић на месту Теофилове погибије на Топољанском мосту.

Од Ваљева до Јадрана

— Са дринском дивизијом другог позива — (3)

Наши су остали у вароши на десној, а Црногорци на левој обали Крена, речице, која тече кроз средину Ђаковице.

Ђаковица је била некад чисто српска варош у XVIII пак веку још, Ђаковица је била средиште српске просвете и културе и тада је у њој била и српска богословија. Сада Ђаковица имаде 2000 домова, од којих 116 српских а само 24 католичких. Остало је све сам мухамеданац Арнаути. Она је постала средиште њихових главара и њихове анархије. Ђаковички Арнаути су тако опасни зликовци, да су и поједини султани удешавали своју политику према мигу из Ђаковице. За њих је најбољи Султан био Абдул Хамид, јер им је он највише гледао кроз прсте. Младотурке ови Ђаковички зликовци мрзе из дна душе, што су оборили овог њиховог добротвора и тиме их у неколико спречили, да гоне јадно робље — српску рају. У Ђаковици је и гроб Мехмед Али паше, кога су Арнаути Ђаковички убили, када је дошао по одлуци Берлинског Конгреса, да утврди границу између Турске и Црне Горе. Срби се сад у Ђаковици баве већином занатима и земљорадњом, а Арнаути пљачком и трговином. Околина Ђаковице је веома плодна висораван. Улице су им нечисте и муку смо мучили да их мало у ред доведемо. Наш батаљон кантоновао је у новој турској касарни у близини вароши. Ова касарна тек је сазидана и на њој није било врата и прозора, али је ипак била zgodнија за становање но остати на пољу на мразу и снегу. Октобра 27.

дошао је у Ђаковицу ђенерал Живковић заједно са својим штабом. Наша пак дивизија добила је око 2. часа по поноћи и поделила сваком војнику по 2 хлеба, наредивши да нам то треба да траје најмање 3 дана, јер се сутра рано крећемо — на море.

Ах! Каква дивна наредба, поћи ћемо на море! Видећемо српско море! Војници су ћуфорили целу ноћ, објашњавајући један другоме шта је то море. Седећи тако поред ватре многи су: миц по миц, појели оба леба.

Већ је пет часова из јутра, 28. октобра. Време дође ваља путовати, чак на море — на Адрију. Кратки данци, жалосни састанци, а наредба армије гласи: Дринска дивизија, II позива мора за *пет дана* да изборе на море. Без обзира на тешкоће, ма и са четврт хлеба дневно. Кретосмо!

Од пет часова ишли смо, односно газили по благу и лиштољини Ђаковичкој. Челс колоне са I. батаљоном V. пука већ се пред ноћ изгубило из вида, а зачеље дивизије, које је сачињавао V. пук, тек је излазило из Ђаковице.

Издвојили смо бочне патроле односно бочне заштитнице; јер нам је јављено, да се Арнаути спремају, да нас на Ђафа Прушиту нападну. Али мало час, па и

те побочнице уђоше у ред један за другим са предходницом, пошто одатле настаје таква безпутница, да нигде не можемо да идемо двоје упоредо.

Стрепећи примицали смо се Ђафа Прушиту, али ништа, прошли смо га. Глупи Арнаути, који су јунаци, само када су у сили, нису искористили ове од природе zgodне висове да нас мало из пушака разреде. Срећна наша звезда довела нас је у један камењар у Голај да ту преноћимо. Мокри, газећи по потоцима, нарочито за време мрака, пречучали смо поред ватре од веће и смреке, ту ноћ. Од спавања нема ни помена.

Разумем спавање ослонивши се о сто мокар од пића изнутра. Али овде је било немогуће спавати мокар од воде с поља и то седећи. Ну бар смо се од већиног дима ту ноћ добро накијали.

Око 7 часова из јутра, кренусмо један за другим опет напред. Од Арнаута ни трага ни гласа. Дан је, студена нас киша шиба и, пошто је око подне престала, газећи по умом прекриљеним брдима и песковитој обали Плавога Дрима прегазисмо га и већ око 3 часа по подне били смо на обали Дрима код места Спаса.

Дрим је услед кише и отопљеног снега, који је као потоци гурао с околних брда, надошао тако, да о прелазу преко њега, није било ни помена.

Помоз Боже, бар да се мало на пригревици овог јесењег зубатог сунца а на камењару око Дрима пред Спасом поодморимо, окрепимо јелом и сном, па ма сутра дан загазили и у море; јер нам је и обућа и тело навикло на воду и снег Старе Србије, па ће ваља навићи и на морску — слану воду.

У Спас смо стигли око 10 часова пре подне. Иза нас уздижу се горостасни висови Старе Србије, а пред нама набујали Дрим, ваља читава стабла дрвета и сплав

нове шљама умршеног у грање. Преко Дрима види се с леве стране неколико кућа, а с десне такође, а изнад ових, настају непроходне албанске урвине. Врхови албанских планина као да су се додирнули с небом. Прва препрека баш при улазу у Албанију, била је непребродна река Дрим. Командант дивизије пуковник Павле Пауновић, наредио је инжењерском капетану, сада мајору Љуб. Недељковићу да од греда једне арнаутске куће, направи неколико сплавова за превоз војника на другу страну. Грдне ли је муке видео капетан Љупче не могући доказати да од тешке растовине из те куће, неће моћи да се одржи сплав на води, но ћеморати да потоне. Али је морао да попусти под убеђењем штаба: да дрво не може да тоне! Како, тако, око 5 часова по подне, било је свечано спуштање у воду првог готовог сплава, а још четири су се довршавали. И на највеће запрепашћење наредбодавцу, пригушен кикот околних стојећих и тријумфални поглед Љупчегов, који је јасно говорио: Шта ја оно рекох? А!, сплав бућну под воду. Наредише тројици пијонира, да искоче на сплав. Чим су њих троје ступили на сплав, одмах су утонили до појаса.

У непроходним горама албанским

Штовски мост

Прокламације Балканског Рата

Српском Народу!

Најновији догађаји ставили су опет на дневни рэд решавање судбине Балканског Полуострва, па с тим и судбину Старе Србије, те славне али тужне мајке наше Краљевине где је историско језгро српске државе, старих краљева и царева, где су славне Немањинске престонице: новопазарски Рас, Припитина, Скопље Призрен; где живе наша браћа по крви, по језику, по обичајима, по народној свести, жељама и тежњама.

Освајачка и нетрпељива отоманска влада истребљује већ вековима ову нашу браћу.

Од Берлинског Конгреса на овамо, убијање, одвођење у Азију и до последњих дана насилно расељавање, турчење женскиња и мушкиња, непризнавање наше вере, језика, имена српскога, били су основица турске управе.

Разоравање Старе Србије вршено је пређе безобзирно дивљачки, а наставило се под новом уставном владавином, новим средствима са циљем да се у Царевини све народности униште а остане само једна, отоманска.

Та нова уставна владавина је прегнула да и економски сатре Србе, па је дотадашњи рђави друштвени, привредни и финансиски систем, основан на освојењу и средњевековном феудализму, учинила још тежим Србима. Она им је наметнула и дужност служења у војсци, а задржала је и даље за њих све оне тешке обавезе феудалнога режима, које су им наметнуте баш зато што не служе војску. Али, и без тога Србину, и у том новом добу, није било обезбеђено ни имање, наслеђено и стечено, као што није био ни сам живот.

Одсуство безбедности стварали су рђава управа, подмитљиви судови, и стална анархија која је у последње време достигла врхунац свој.

Све ово скупа чинило је стање Срба у Турској сасвим неиздржљивим.

То неиздржљиво стање гонило је стотинама година Србе да се селе из Старе Србије а од последњега нашега рата с Турском сваке године прелазе у нашу Краљевину хиљаде очајних и голих бегунаца. Њих је данас препуна Србија. Њихово пребегивање је стварало Србији големе новчане издатке, и стално узнемиравало њено становништво.

Очекивало се да ће турска влада ценити ове жртве Србије, али узалуд. Мира није било ни на самој граници, коју је међународна комисија, после прошлога нашега рата с Турском, великим делом неприродно повукла. Чести оружани упади, због којих смо је и усред мира, с великим жртвама, морали чувати и бранити, ометали су наше становништво у пограничним срезовима, да се безбрижно предаје културном и привредном развијању. Па и саме царинске мере турске неразумно су спречавале трговински саобраћај тих крајева. Непредустрљивост отоманске владе показала се највише у питању остварења једнога великога међународнога дела кориснога по обе наше државе, и по привредни живот осталог цивилизованог света. Србија, одсечена од мора, настојавала је одавно да се од Порте добије одобрење за грађење, од наше границе до Јадранскога мора, железнице коју Србија сматра као своје животно питање, али без успеха.

Турске владе су стално посведочавале и према својим држављанима жалосно неразумеваше својих дужности, и биле су глухе за све жалбе и представке. Дошло је дотле да већ нико није био у Европској Турској с тамошњим стањем задовољан. Досадило је и Србима и Бугарима, и Грцима, и Арбанасима. Буне се редом: и муслимани, и католици и православни. Зато су и све суседне балканске државе, трпећи једно и исто зло, предузимале безброј корака у корист своју и своје браће, па опет залуду. Српске су владе за ових тридесет и четири године безуспешно исцрпиле сва дипломатска средства и код пријатељских сила и код Порте; шта више, кад се, пре неколико година, покушало с реформама у неким вилајетима Европске Турске, већи део Старе Србије био је искључен из тога покушаја. Ја сам са моје стране све учинио да мирним путем исправим ово стање тешко и несносно, и по нас и по браћу нашу. У томе смеру Ја сам ступио у споразум са Краљевима балканских држава да сложено покушамо заједничком представком у Цариграду, поправити оно што се више не може трпети. У том спремању били смо изненађени мобилизацијом и концентрацијом турске војске према нашим границама. На то се морало одговорити једнаком мером, али смо ипак једном заједничком нотом и пуњеном свим обзирима умерености, учинили последњи покушај да се мирним путем нађе злу лек. На то се одговорило новом сечом наше браће, новим зверствима над њом, новим повредама границе и на послетку опозивањем турских посланика из Београда, Софије и Атине.

Ја сам зато у име Божје наредио Мојој јуначкој војсци да пође у свети бој за слободу наше браће, за бољи живот и напредак Краљевине Србије. Наша браћа Црногорци већ

ките свежим ловорима своје победне заставе, а с нама данас ступају напред и јуначке савезничке војске бугарска и грчка. Вековне су нам патње заједничке биле, заједнички нас интереси везују, нека нам и рад на добру и слободи Балканскога Полуострва буде заједнички.

Моја ће војска у Старој Србији поред хришћана затећи и Србе муслимане, који су нама тако исто драги, а с њима и Арбанасе, хришћане и муслимане, с којима наш народ живи заједно већ хиљаду и три стотине година, обично делећи с њима срећу и несрећу. Ми им свима носимо слободу, братство, једнакост у свему са Србима. Наша ће Србија и тамо донети жељени мир и напредак, као што је то донела окрузима ослобођеним 1877/8. године: у њима живе слободни, напредни, свесни, задовољни грађани. Тај живот имамо да заснујемо и на оадама Лаба, Ситнице, Ибра, Дрима, Вардара.

Ја вас позивам, драга браћо, свесрдно помогните моју храбру војску да ово створи и сву своју снагу за то заложите.

Живео мој мили Српски Народ!

У Нишу 5. октобра 1912. год

ПЕТАР С. Р.

Председник Министарског Савета, Министар Спољних Послова, **Ник. П. Пашић** с. р. — Министар Финансија, **Б-р П. Пачу** с. р. — Министар Унутрашњих Деда, **Стој. М. Протић** с. р. — Министар Правде, **Д-р М. Полићкић** с. р. — Министар Народне Привреде, **Коста Стојановић** с. р. — Министар Грађевина, **Јоца П. Јовановић** с. р. — Министар Просвете и Црквених Послова, **Љуба Јовановић** с. р. — Министар Војни, Пуковник **Рад. Војовић** с. р.

Црногорци!

Тужни вапај, који допире из Старе Србије од тамошње наше потлачене браће, не може се даље подносити.

Онамо немилосно кољу не само људе него жене и нејаку ћецу српску. Гладно, јадно и плијењено српско се робље потуца по горама и око гаришта својих домова кликујући вас, да га заштитите и избавите.

Дужност и љубав рода налажу вам да похитате браћи у помоћ. Знам, да би сте ви то и досад учинили са урођеном вам одважношћу, да Ме нијесте слушали и ишчекивали исход Мојих мирољубивих напора за заштиту мученика испреко границе.

Моје наде, да ће се наћи начин да се без прољевања крви Срби у Турској ослободе мука, не остварише се, те сад, колико год је Мојем срцу тешко нарушити тишину европскога мира, не остаје Ми до латити се сабље — оне сабље коју су ваши очеви неустрашимо слѣдовали на Вучијем Долу, Никшићу, Бару и Улцињу.

Црногорци!

Уз нас је правда, а коцка је бачена, па што Бог да и срећа јуначка!

Замном, јунаци, да руку пружимо браћи у невољи, као и витешкој Малесији, која се ево двије године лавски бори за своја права, слободу и сједињење са Црном Гором.

Нијесмо сами. С нама је Бог, с нама су балканске хришћанске краљевине, са којијема смо удружени у заједницу, за којом сам вазда чезнуо и коју су све од навале азијатског о-свајача жељно очекивали толики насиви балканских народа.

Имам тврду наду и мишице, ред и послушност синова Мојих старијих војника, да ми ништа неће бити немогуће, но да ће сад височије него икад уздигнути углед драге До-

мовине и прослављено црногорско оружје новим сјајем обасјати.

Смјелост је ухватити се у коштац са једном великом царевином, али то баш приличи Мојем витезу, Мојем Црногорцу, у толико прије, што је најмилије заложити се за браћу. Пратиће нас симпатије свега образованог свијета, свега нашега српскога рода и осталог Словенства, а витешке руке са мачевима пружају нам Краљеви: Србије, Бугарске и Грчке, чији су народи у овоме светоме подужећу с нама збратимљени. Ни ту царевину не затичемо из обијести, већ из најплеменитијих побуда, да спријечимо коначно уништење своје прекограничне браће.

Црногорци!

Вашијем мушкијем кроком похитајте онамо гдје се страда, гдје се мучи, гдје се плаче. Нека повезана браћа Старосрбијанци час прије угледају ваше славне барјаке; нека рекну: „Ево браће, ево осветника испод Ловћена, Кома и Дурмитора, ево синова Црне Горе гдје долијећу у наш загрљај, и сад нијесмо више ми сираци, ни робови!“ Тамо ћемо се срести са нашим драгом браћом из Србије, које предводи њен витешки Краљ, Мој љубљени вет, да се с њима жељно загрлимо, заједно носећи потлаченима слободу.

Нека се благословом Божјим и Светог Петра остваре снови из Моје младости, кад сам пјесмом наговјештавао овај знаменити дан и загријевао српске груди вјером да оружани мо-рамо поћ:

Онамо онамо, за брда ова!

Живјели Црногорци! Живео Балкански Савез!

На Цетињу,
26. септембра 1912.

НИКОЛА С. Р.

Бугари !

За време моје 25 годишње владе тежио сам увек да Бугарска буде посвећена култури и прогресу, мирном раду, срећи и благодњању. У том правцу желео сам да стално корача бугарски народ, али провиђење је хтело да буде друкчије. Дошао је тренутак када је бугарско племе позвано да се лиши добротинства мира.

С оне стране Рила и Родопа наша браћа по крви и религији нису била срећна да, и после 35 год. од нашег ослобођења дођу до живота човечанског и подношљивог.

Сви напори, чињени да се постигне тај циљ било од стране великих сила, било од бугарских влада, нису успели да створе услове за све Хришћане, да уживају права и слободе човечанске. Сузе балканских робова и јауци милиона Хришћана морали су покренути срца нас сународника и једноверника који дугујемо за своје ослобођење и миран живот великој хришћанској ослободитељици. Народ бугарски сетио се пророчанских речи Цара Ослободиоца: „Свето дело има да се изврши до краја.“ Наша љубав према миру исцрпена је. За спасење хришћанског становништва у Турској не остаје нам ништа друго него да прибегнемо оружју, јер само тим јединим средством можемо му осигурати живот и имање. Анархија у турским провинцијама претила је и нашем народном животу.

После покоља у Штипу и Кочанима уместо да да правду и сатисфакцију угњетенима, као што су тражиле наше владе, Турска је наредила мобилизацију целе својевојске. Наше дуго стрпљење стављено је овим на тешко искушење. Осећаји хришћанске хуманости налагали су нам свету дужност, да помогнемо нашој браћи када им се прети истребљењем. Част и достојанство Бугарске налагало ми је императивно да позовем под заставу спремне синове за одбрану отаџбине. Наше дело је праведно, велико и свето.

Са вером да ћемо наћи заштите и помоћи у Свемогућем јављамо народу бугарском да је Турској об-

јављен рат за заштиту човечанских права Хришћана и наређујемо нашој храброј војсци да се крене напред на турско земљиште.

Поред нас и са нама боре се у истом циљу противу заједничког непријатеља војске савезних балканских држава, Србије, Грчке и Црне Горе и у тој борби Крста против Полумесеца и Слободе против Тираније имаћемо симпатије свију оних који вољу правду и напредак.

Охрабрени тим симпатијама јуначки бугарски војници нека се опомену херојских подвига својих отаца и предака и храбрости својих ослободилаца Руса, па нека лете од победе ка победи.

Напред, Бог је с нама.

Фердинанд I. с. р.

Грчком народу!

Свеге обавезе према отаџбини и нашој потлаченој браћи и хуманитет налажу нашој држави да после неуспеха наших напора за одржавање мира прибегнемо оружју да би смо једном учинили крај трпљењу Хришћана у Турској, који већ од толико векова нису могли постићи слободу вршења својих људских права. Грчка са

оружјем у руци предузима ову свету борбу за право и слободу потлачених народа у споразуму са својим савезницима, који су инспирисани истим осећајима и сједињени заједничким обвезама. Наша сувоzemна и поморска војска потпуно је свесна својих дужности према народу и Хришћанству. Сећајући се својих народних традиција и горда са своје моралне надмоћности она ступа са пуном вером у бор-

бу да својом крвљу задобије слободу угњетенима. Грчка ће са савезничким државама и са својом браћом по сваку цену ићи томе светом циљу, позивајући у помоћ Свемогућег у праведној борби за цивилизацију.

Живела Грчка! Живео грчки народ!

Ђорђе I. с. р.

Обвезници I. ескадрона III. позива Дунавске Дивизијске Коњице са својим командантима и подофицирима.

Наше војсковође

Ђенерал Павле Јуришић

КОМАНДАНТ ДРИНСКЕ ДИВИЗИЈЕ

Ђенерал Павле био је те ретке среће да у овај рат поведе синове јуначких отаца, које је он раније водио у три рата. Јунак из пређашњих ратова Ђенерал Јуришић је и у овом рату не само умешно водио своју дивизију но је у критичним тренутцима показао ретку присебност и личну храброст, коју је документовао и у ранијим нашим ратовима. Седи искусни војсковођа,

стари опробани ратник и јунак на гласу Ђенерал Јуришић се и у овом за њега петом рату показао соко сиви.

Његови војници, чије је он очеве водио у три рата и који га од очева својих и знају као јунака, са дивљењем и поштовањем говоре о храбрости свога војсковође, који се, као мало ко, показао достојан гостопримства шта га је нашао у нашој средини.

У оно бурно доба 1876. када се све живо у Србији спремало за рат за ослобођење и независност, полетеше браћи у помоћ Срби са свих страна, да уз слободну браћу и они изложе своје српске груди непријатељ-

ским куршумима, војујући за ослобођење у Турској подјармљене браће.

Уз Србе похиташе тада у приличноме броју и други Словени, па и несрби и несловени, странци, који су притрчали, да нам искрено помогну у ономе светоме рату за остварење народних идеала.

Међу тим за слободу загрејаним и љубављу према нама испуњеним странцима, био је тада млади и бујни потпоручник пруске пешадије, Павле Штурм. Он је био међу првим страним официрима пред рат, који су примљени у српску војску. На Видов-дан 1876 постављен је за поручника. Од тада до данас он је остао у српској војсци, којој је служио на част у свима ратовима, а у миру на диком и поносу.

Пре 37 година дошао је у Србију пун идеала и пун одушевљења за нову Отаџбину, пун љубави према српском народу, коме тада ни језика није познавао. И до данас је он још задржао своје идеале, али се љубав његова према Српству ширила, као што су расле симпатије Срба према томе данас одличном, одушевленим и родољубивом Србину.

Од странаца, који су с њиме заједно ступили под српску заставу нема ваљада данас ни једнога у српској војсци. Он је још једини, али он давно већ није више странац. Он је већ више од три деценије наш, јер је сав Србин.

Ђенерал Јуришић рођен је 10. августа 1848. у Герлицу, у Прусској, где је свршио и кадетску и ратну школу. Као потпоручник пруске пешадије служио је у 46 пуку од 15. јула 1870 до доласку у Србију. Као немачки официр учествовао је у пруско-француском рату 1870—1871 године. Барут и љути бојеви су му се свидели, па чим чу, да се Србија спрема за рат са Турском, да оставку на службу и са својим братом, сада покојним потпуковником Евгенијом дође у Београд.

Како је овде била оскудица у школованим официрима, обојица буду одмах примљени. Јунаштвом својим обојица су ту предусретљивост оправдали.

У првим бојевима млади Павле је као командант шабачког и посаво-тамнавског батаљона друге класе показао и умешности војничке и велику личну храброст, те му је одмах поверена команда над првим добровољачким пуком. Та част је младога поручника занела и он је у даљим борбама задивљавао ратне другове својим јунаштвом, са кога је већ у јануару 1877 унапређен за капетана и одликован Таковским Крстом са мачевима и сребрном медаљом за храброст.

У другом рату видимо га као команданта крајинског пука тимочке комбиноване бригаде књажевачке војске и опет се слави име његово са јунаштва, за које је опет награђен Таковским Крстом четвртог степена, златном медаљом за ревност и руским орденом Светога Станислава, трећег степена, са мачевима и пантљиком.

Млади пруски потпоручник за две године постао је капетан српске војске а груди му врховни командант украси свих могућих одличијима за храброст.

У српско бугарскоме рату био је као мајор командант VI. активног пука, па се и ту истакао међу првима и опет одликован медаљом за храброст.

Ђенерал Јуришић међу свима официрима има највише ратних одликовања, која је у истини заслужено добио. Осим ратних одликовања ђенерал има: Орден Милоша Великог и Карађорђевог звезде, четвртог степена; Белога Орла, пегога степена; Таковски Крст, другог степена; Османлију, бугарски за војничке заслуге, и Св. Ану првога реда; пруски гвоздени крст, другог реда; аустријски Фране Јосифа, трећег реда; орден Албрехта Медведа, трећег реда и т. д.

Пре 15 година Јуришићу је поверена команда над дивизијом, коју је славодобитно водио у овај свети бој.

Јуришић је јунак, он је и данас већ у старим годинама, војник од главе до пете: и данас, када је на прагу да претури 65 годину живота и 45 официрског

службовања он се држи боље од сваког младог официра.

Ако на улици сретнете седог високог официра са достојанственим младићским држањем, који вас изазива, да морате да застанете и да погледате за њим, знајте, то је Павле Јуришић, кога ни терет година, ни ратне тешкоће, ни муке и невоље нису могле да — остаре. Тај пун такта, тај финих манира официр остаје вечно млад, вечно свеж. Ђенерал је у друштву љубазан и пријатан, али је на служби веома строг. Педантан је сам према себи, али највећу исправност тражи од свакога. Такав какав је, он је дика официрског кора.

Није Јуришић само јунак у рату и импозантан у миру, он је један од наших најспремнијих официра пешадијских. Веле за њега они, који су за то позвани, да је најбољи познавалац пешадије. То је он документовао и у рату и на великим маневрима. Краљ Милан га је ваздан убрајао у своје најбоље официре, а у једној прилици рекао је, да му је Јуришић најбољи командант дивизије и то своје мишљење је документовао са мало речи које много казују.

И на стручној књижевности је пуковник Јуришић доста радио, задржавајући се нарочито на омиљеном роду оружја — пешадији, о којој је написао неколико расправа, а његове критике маневарских радова сматрају се као дело савршенства.

Петнајест година је како Јуришић заузима највише командантске положаје у српској војсци. Почео је као командант дринске дивизије са кога је положаја премештен на важан положај изванреднога комесара пограничне страже. Пет година је био комесар, док није у Нишу међу официрима раздор почео све то јаче хватати маха да собом донесе непријатне последице. Требало је на положај команданта моравске дивизије довести човека строга, али савесна и праведна, енергична, али незаинтересована. Избор је пао на Јуришића за кога се знало, да ужива неподељене симпатије и општу љубав у официрском кору. Тај се избор показао најсрећнијим. Док је у Нишу био, размирице су утишане, ствар је легла и опет је сваки свој посао гледао. Док је он командовао моравском дивизијом у њеном официрском кору опет је повраћена слога, љубав и међусобно поверење. То није мали успех, а за њега је одликован чином почасног ађутанта Њ. В. Краља. Јуришић је светао карактер и примеран старешина, који уме да своје млађе потчини себи и упуту их само на вршење службе, одстранујући их од послова, који нису за војнике. Но да у томе успе треба да предходи примером. Пуковник Јуришић целим својим службовањем је пример за углед и за то је одликован угледним положајем првог Краљевог ађутанта. И ако је превалио шесету годину на глас бојне трубе Јуришић је молио да га разреше дворске службе и да му даду одред који је он тако славно и јуначки водио из победе у победу, са Рујна на Куманово са Куманова на Бабунски Кланац и Присат и Бакарно Гумно, а одатле на Битољ. После свршених ратних операција новим распоредом постао је командант дунавске дивизије.

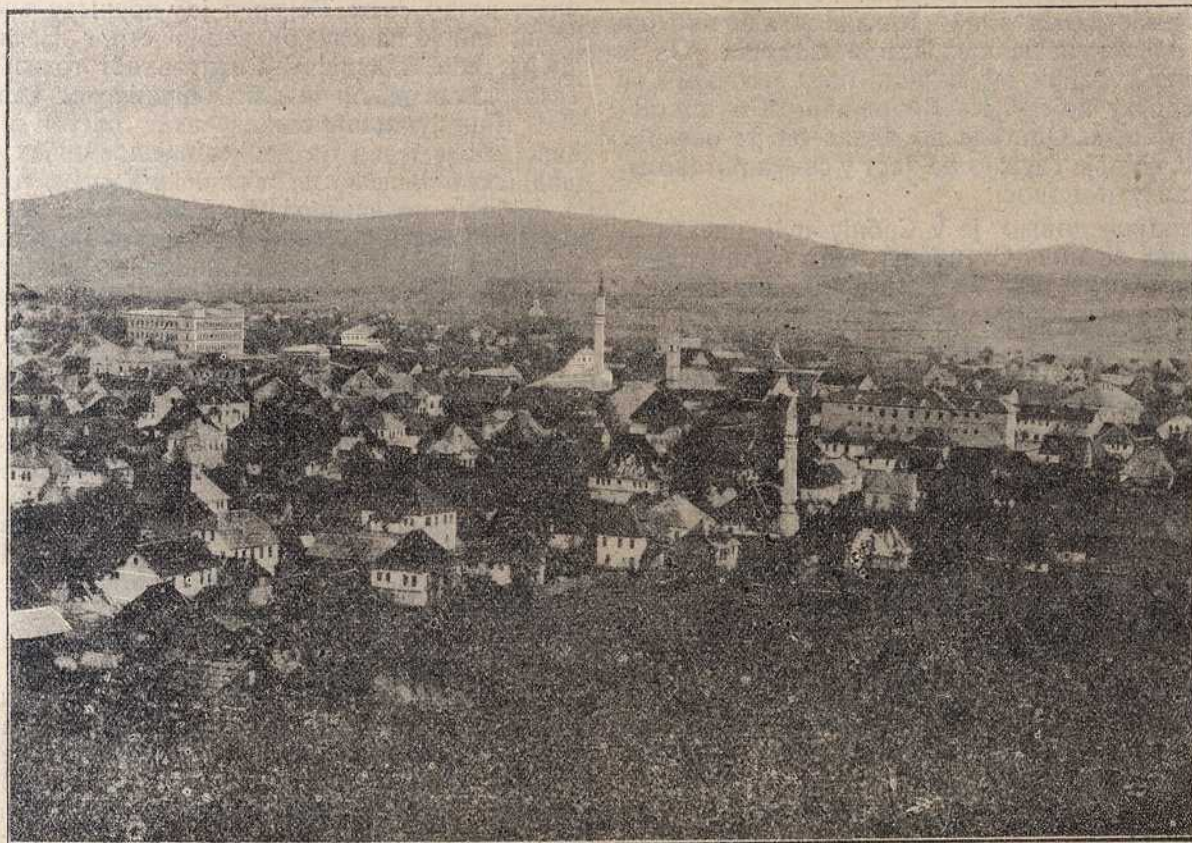
Љубав према војсци задржала га је у њеним редовима и после онога незаслужнога прескакања приликом производства мирнодобских ђенерала. Тиме је баш и опет утврдио, да му је више стало до општег но до личнога добра. То заслужује да се јавно истакне и похвали, а свакако је и њему милије, што му се дала срећна прилика, да чин ђенералски задобије не на меком душеку, но тамо, где је и остала одликовања стекао, на бојноме пољу, где танад фијучу а грмљавина топова пролама небо. То је поље где је он увек брао лаворике.

Продавце и ревизоре којима смо благодарни на досадањој тачности најљуудније молимо да нам обрачун и новац за прошли месец одмах пошљу, јер смо изложени великим трошковима. Ово је последњи број који шићемо неуредним платишама.

WWW.UNILIB.RS

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

ИЗ НАШЕ БОСНЕ

БАЊАЛУКА.

МОСТАР: Мост са кулама.